

- همکاری های آبی و توسعه امنیت انسانی در ایران، افغانستان و ترکمنستان: دکتر وحید سینایی ۴۶
- بررسی امنیت انسانی در منطقه غرب آسیا طی یکصد سال اخیر: مهدی جمالی ۴۷
- مطالعات امنیت انسانی و موقعیت ایران: دکتر عباس ملکی ۴۸
- ابعاد امنیتی مشارکت ایران در بازسازی افغانستان، علل و آثار: ابراهیم عباسی ۴۹
- مداخله خارجی، فراز و فرود امنیت انسانی، مطالعه موردی افغانستان: دکتر جعفر حق پناه ۵۳
- امنیت انسانی در افغانستان و عراق بعد از حضور آمریکا: دکتر علی رضا محرابی ۵۴
- امنیت انسانی و خشونت فرقه ای در پاکستان: دکتر نوذر شفیع و زهرا محمودی ۵۵
- همکاری های ایران و پاکستان در عرصه امنیت انسانی، موانع و راهکارها: انیس پور خسروانی ۵۷
- امنیت و گسترش سلاح های هسته ای، مطالعه موردی کشور پاکستان: سلمان انصاری زاده، بهروز زرین کاویانی و علی اکبر جهانگیری ۵۸
- بررسی امنیت انسانی در مواجهه با رخدادهای اتمی و عواقب ناشی از آن ها، مطالعه موردی منطقه چرنوبیل اوکراین: مصطفی اسدی ۵۹
- مشارکت ایران در بازسازی افغانستان و تأثیر آن در امنیت دو کشور: حسین حسن پور دهنوی ۶۱
- اجرای طرح پروانه گذر مرزی، راهکاری برای ایجاد امنیت انسانی، مطالعه موردی ایران و ترکمنستان: سید عباس احمدی و الهام سادات موسوی ۶۳
- چارچوبی برای تدوین نظام امنیت انسانی در غرب آسیا، ارائه راهکارهایی از قاره آفریقا: دکتر احمد بخشی ۶۵
- مشارکت ایران در بازسازی افغانستان و تأثیر آن بر امنیت دو کشور: محمد احسانی آباده ۶۷
- نگرشی به سطوح توسعه اقتصادی، اجتماعی در کشورهای مسلمان آسیای مرکزی و قفقاز: دکتر رحیم بردی آنامراد نژاد و دکتر غلامرضا ملکشاهی ۶۹
- همکاری های افغانستان و ایران در عرصه امنیت انسانی؛ موانع و راهکارها: سردار محمد رحیمی ۷۱
- هویت کارآمدی نهادی و امنیت انسانی: بررسی موردی ایران، افغانستان و پاکستان ۲۰۰۸ - ۱۹۷۰: محمدعلی قاسم زاده نداف و دکتر محمد محسن حمیدی ۷۲
- امنیت انسانی در مناطق مرزی ایران و افغانستان، موانع و راهکارها: محسن جان پرور، علی مهرو و زهرا جان پرور ۷۳

بخش سوم

مسائل امنیت انسانی

- فرهنگ و امنیت انسانی: دکتر علی صباغیان ۷۶
- امنیت انسانی و کاربرد فناوری های نوین اطلاعاتی و ارتباطی: دکتر محسن آیتی و سید علیرضا محمدزاده ۷۷
- بررسی نقش آموزش های غیر رسمی در ایجاد جامعه ایمن: دکتر محسن فرمپینی فراهانی ۷۸
- تهدیدات محیطی و امنیت انسانی در استان خراسان جنوبی: دکتر محمود مرادی و مرتضی اسمعیل نژاد ۷۹
- امنیت انسانی، پلیس و پیشگیری از جرم: دکتر غلامرضا محمد نسل ۸۰
- امنیت انسانی و سیاست جنایی پیشگیرانه در برابر مواد مخدر: دکتر محمد علی طاهری ۸۱
- بحران ناگورنو- قره باغ و پیامدهای انسانی- امنیتی آن: سید داود معصومی و دکتر سعید وثوقی ۸۲
- امنیت انسانی و نقش مدیریت بحران در حوادث غیر مترقبه، مورد مطالعه تهران: دکتر محسن سقایی ۸۳
- زبان فارسی، جایگاه و تأثیر آن در امنیت انسانی در غرب آسیا: دکتر حسن امامی ۸۵
- آسیب شناسی امنیت انسانی در کانون اصلاح و تربیت استان کرمان، نتایج کارگاه مسئله یابی مشارکتی: دکتر سیامک زند رضوی ۸۶

چکیده مقالات

همایش بین‌المللی امنیت انسانی در غرب آسیا:

دیدگاه‌ها و نقدها

INTERNATIONAL CONFERENCE ON HUMAN
SECURITY IN WEST ASIA : BOOK OF ABSTRACTS

(ICHSWA)

پژوهشگاه مطالعات فرهنگی و اجتماعی
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

۶ و ۷ آذر ۱۳۸۷ دانشگاه بیرجند

NOVEMBER 26 & 27- 2008

UNIVERSITY OF BIRJAND ISLAMIC REPUBLIC OF IRAN

برگزار کنندگان و حامیان همایش

دفتر منطقه‌ای یونسکو
کمیسیون ملی یونسکو ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی
دانشگاه بیرجند
استانداری خراسان جنوبی
پژوهشکده مطالعات راهبردی
دانشگاه پیام نور
مؤسسه فرهنگی اکو
نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران
دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام
شهرداری و شورای شهر بیرجند
مرکز رشد واحدهای فناوری خراسان جنوبی

همکاری‌های آبی و توسعه امنیت انسانی در ایران، افغانستان و ترکمنستان

دکتر وحید سینائی^۱

کم‌آبی و تنش‌های آبی از ویژگی‌های جغرافیایی و طبیعی برخی از مناطق جهان از جمله خاورمیانه و مناطق مجاور آن مانند آسیای غربی و مرکزی است. در سده‌های گذشته مردم این منطقه برای رفع نیازهای حیاتی، توسعه و رفاه خود با ایجاد نظام گسترده و کارآمد توزیع و مصرف آب، بی‌آنکه به محیط زیست خود لطمه زنند، نه تنها نیازهای زیستی خود را برطرف ساختند بلکه یکی از عادلانه‌ترین و پایدارترین روش‌های توزیع منابع کمیاب را در شکل شبکه‌ای از قنات‌ها و کاریزها به همراه تمدنی پیشرفته و متمدنی در خراسان بزرگ بنیاد نهادند.

اما رقابت‌ها و منازعات داخلی، دخالت‌های بیگانگان و سرانجام جهانگیر شدن نظام دولت‌های اروپایی باعث به مخاطره افتادن رویه‌های درون زاد و بومی زیست جمعی، تخریب اشکال سنتی روابط و مناسبات مردم منطقه از جمله در توزیع آب و اولویت بخشیدن به طرح‌های به اصطلاح ملی و بی‌توجهی به حقوق طبیعی و تاریخی مردمی شد که در یک حوزه تمدنی قرن‌ها با یکدیگر زندگی و تعامل داشتند. اکنون با توجه به افزایش قابل توجه جمعیت و نیازهای رو به رشد بخش‌های کشاورزی و صنعتی منطقه و آشکار شدن ناتوانی و ناکارآمدی شیوه‌ها و طرح‌های محدودنگر و مخرب محیط زیست زمان اقبال و روی آوردن به همکاری‌های منطقه‌ای مبتنی بر مصالح متقابل و مشترک مردم منطقه در همه زمینه‌ها از جمله مسایل زیست محیطی و آبی فرا رسیده است.

بهره‌برداری عادلانه و منصفانه از آب‌ها و رودخانه‌های مرزی و مشترک از جمله هریرود به منظور تأمین نیازها و مصارف معقول مردم منطقه از جمله این همکاری‌هاست که به علت نبود یک رژیم حقوقی و جامع مورد اتفاق و وجود برخی دیدگاه‌های یک‌جانبه‌گرایانه تاکنون به اجرا گذارده نشده است. در بی‌توجهی به دیدگاه‌ها و راهکارهای جامع بیم آن می‌رود که تنش‌های آبی موجود به بحران تبدیل شده و امنیت ملی و انسانی کشورهای منطقه به خطر افتد. در چنین شرایطی چه بسا کشورهای منطقه بر تداوم راه‌حل‌هایی اصرار ورزند که در بهترین حالت تنها مصالح خاص و کوتاه مدت آنها را منعکس می‌نماید. این امر می‌تواند به تشدید و سرایت بحران به حوزه‌های دیگر و در نهایت به تهدید امنیت انسانی مردم منطقه بیانجامد. در مقاله حاضر تلاش شده است با ارائه تصویری از وضعیت منابع، مصارف و نیازهای آبی منطقه و تشریح هیدروپولیتیک آن، ناکارآمدی طرح‌های یک‌جانبه‌گرایانه کنونی برای حل تنش‌های آبی موجود توضیح و پیشنهادهایی درباره تعریف سبدی از منافع برای انجام همکاری‌های آبی بر اساس مصالح متقابل و مشترک و رفع نیازهای معقول مردم منطقه ارائه شود.

^۱ استادیار گروه علوم سیاسی دانشگاه فردوسی مشهد: Sinaee@um.ac.ir و V_sinaee@yahoo.com